

2020

Årskrönika – Föreningen Byggnadskultur Umeå

Under år 2020 har coronapandemin med allt vad denna inneburit utgjort stora problem för föreningens möjligheter att bedriva sin publika verksamhet. Styrelsen har eftersträvat att hålla igång programverksamheten. Men svårigheterna var betydande och trots mångas ansträngningar och införandet av ny teknik, då vissa föreläsare bara kunnat medverka digitalt och antalet besökare begränsats för att slutligen helt hindras, så har coronaläget präglat det gångna året.

Den sista planerade föreläsningen för december om kvarvarande spår i vår omgivning av flottningsperioden fick ställas in. Samma öde drabbade visningen i mars av Gamla Elverket som vid tidpunkten genomgick ombyggnadsarbeten, samt bussutfärden i maj för att besöka den riksintressanta kulturmiljön Vännäs Läger.

Föreningen Byggnadskultur har ändå under året lyckats genomföra ett antal olika aktiviteter riktade till medlemmar och allmänhet i form av föreläsningar, visningar och stadsvandringar. Samt gjort inlägg i det offentliga samtalet kring stadsbyggnadsfrågor. På den sista fronten var vi lyckligtvis rätt förskonade under året från de ärenden som krävt snabba insatser. Det enda verkligt stora hotet mot betydande allmänna värden var de nya byggplanerna nedanför Döbelns park. Och dessa som mötte hinder utanför kommunens inflytande kom snabbt i ett avvaktande läge.

Vårt goda samarbete med Folkuniversitetet kring våra föreläsningar har fortsatt, med sju lyckade samarrangemang under året.



Genomförda publika arrangemang under 2020

Restaurering av medeltidskyrkor i Övre Norrland

Torsdag 30 januari kl. 18.30 - 20.30, Lokal: Aulan, Folkuniversitetets Aula

Anna Elmén Berg vid Piteå museum, fil dr i konstvetenskap, berättade om våra äldsta kyrkor i dagens Västerbottens och Norrbottens län. Hur de första träkyrkorna under medeltiden ersattes med stenkyrkor. Och hur de förnyats och restaurerats under århundradena fram till idag.

Svenska bruk & gårdar i Västerbotten från 1600 - 1800-talet

Torsdag 20 februari kl. 18.30 - 20.30, Lokal: Aulan, Folkuniversitetet

Kulturskribenten Kristina Gyllenberg Holst berättade (i nedkortad form p g a sjukdom), om kulturhistoriskt intressanta bruk, och gårdar i vårt län från 1600- till 1800-talet.

En resa med leran

Tisdag 17 mars kl. 18.30 - 20.30, Lokal: Aulan, Folkuniversitetets Aula

Arkitekten Clara Sjödin berättade om teglets historia och om byggande i tegel; i gången tid och i nutid/framtid. Det var på grund av de skärpta coronabegränsningarna den första av föreningens föredrag som sändes digitalt från föreläsarens hem. Sändningen kunde tas del av på plats eller genom en länk. Inspelningsfunktionen fungerade inte.

Umeå och det moderna byggandet: tre vägval under epoken 1920 - 2020

Tisdag 21 april kl. 18.30 - 20.30, Lokal: Aulan, Folkuniversitetets Aula

Universitetslektor Rolf Hugoson talade om de lokal- och rikspolitiska skeenden som påverkat stadens utveckling från första världskrigets slut fram till idag. Föredraget sändes direkt från Folkuniversitetet med Youtube.

Visning av den pågående upprustningen av friluftsmuseet på Gammlia

Söndag 30 augusti kl. 14.00 -16:00

Niklas Turesson visade deltagarna omkring utomhus på friluftsområdet och berättade om underhållsbehov, vikten av antikvariskt och tekniskt korrekta byggnadsvårdsåtgärder, och pågående renoveringar av Vallmarksgården.



Coronasäkert på Gammlia friluftsmuseum som rustas upp efter många års bristfälligt underhåll. Vid 100 års jubileet 2022 ska byggnaderna åter kunna öppna för allmänheten.

Stadsvandring på Haga

Söndag 13 september kl. 14.00-16:00

Christina Hammarström, Umeå Guideförenings ordförande och vår styrelsemedlem, ledde en initierad stadsvandring på Haga om stadsdelens utveckling.

Renovering av äldre byggnader i trä

Torsdag 15 oktober kl. 18:30 - 20.30 Lokal: Aulan, Folkuniversitetets Aula

Hantverksforskaren och timmermannen Mattias Hallgren från Traditionsbärarna berättade om de möjligheter som trä som material ger vid upprustning, ombyggnad och nybyggnad. Och att vi kan "lita på materialet" och inte behöver ersätta trä med annat. Föredraget sändes direkt från föreläsarens hem för åhörarna att ta del av hemma eller på plats.

Flerbostadshus i Umeå 1918 - 1949

Tisdag 27 oktober kl. 18:30 - 20.30 Lokal: Aulan, Folkuniversitetets Aula

Byggnadsantikvarie Maria Löfgren, pensionerad från Västerbottens Museum, som på uppdrag av länsstyrelsen tagit fram en informationsskrift om mindre flerbostadshus från mellankrigstiden i länet, berättade om byggandet av flerbostadshus i Umeå 1918-49. Tekniken ställde till problem vid detta välbesökta föredrag.

Göran Lindahl - arkitekturhistoriker och kulturbevarare

Tisdag 10 november kl. 18.30 - 20.30, Lokal: Aulan, Folkuniversitetet

Konstvetaren Leif Jonsson berättade om den betydelsefulla arkitekturhistorikern Göran Lindahl som bland annat startade projektet "Den nordiska trästaden". Föredraget sändes direkt från föreläsarens hem för åhörarna att ta del av hemma eller på plats.

Skrivelser och andra kontakter i planerings-/byggnadsvårdsfrågor

I Umeå tas byggnadsmaterial och byggnadsdelar i stort sett aldrig till vara vid rivningar för att återbrukas. Inte ens när det gäller kostbara material som börjat bli bristvaror, som de mängder förstklassig skiffer och kolmårdsmarmor som förstördes vid rivningen av Thornbergska 2011. Eller när intresserade köpare till något finns. Som t.ex. för den välkända kopparlanterninen som satt på Korskyrkans tak sedan 1935, men trycktes sönder med grävmaskinen 2016 för att det ansågs ta för lång tid vid rivningen att ta ner denna hel.

Ny detaljplan och rivningslov har erhållits för två flerbostadshus från 1935 och 1941 i kvarteret Älgoxen. Av byggnadsnämnden i media angivna som "1940-talsbebyggelse" med följd att de framstår som exempel på de vanligare flerfamiljshus som i stort antal började att uppföras efter krigsslutet. Den senare som är en av få flerfamiljshus som uppfördes under kriget och ännu har skyddsrum med gasventiler i källaren, har mot gatan en port av hög konstnärlig kvalitet. Först troddes att denna tillverkats av träsnidaren Emil Sandberg som 1933, med sin far och bror, startade Sandbergs Möbelsnickeri just intill i kvarteret Duvan öst om Järnvägsgatan. Men det visade sig att den skapats av en annan träsnidare, *Hjalmar Granholm*. Efterforskningar pågår. Kanske blir det ett föredrag om detta längre fram.



För att vara förutseende så kontaktade föreningen ägaren NNJ Fastigheter angående denna port. Från Västerbottens Läns Museum fick vi beskedet att de kunde vara intresserade av att införliva porten i sina samlingar. Under 2020 rådde insamlingsstopp men kanske skulle det bli möjligt under 2021. Vi informerade då fastighetsbolaget om portens värde och uttryckte förhoppningen att den vid byggnadens rivning kunde doneras till Länsmuseum, eller att den alternativt skulle kunna återbrukas genom att sättas upp på den nya byggnaden. Föreningen erbjöd även att ta på sig ansvaret att montera ner porten och se till att den nådde museet.

I sitt svar 2020-04-21 försäkrade NNJ Fastigheters VD Niklas Linrin att "vi ska lösa så att porten bevaras, när det väl blir dags för det". Föreningen räknar därför med att porten kommer att tas rätt på.

2020-04-23 yttrade sig föreningen över förslaget till planändring för fastigheten Laxen 31 m fl, avsett att möjliggöra att området mellan älven och Döbelns park kan exploateras för ännu ett kontorshus. Föreningen yrkade att det inte kan tillåtas då det skulle stänga för länets äldsta park från 1865 såväl som länsresidenset från den historiska älvskontakten. Och att området som idag utgörs av parkeringsplatser hellre bör återställas till ett parkstråk för allmänheten att nyttja.

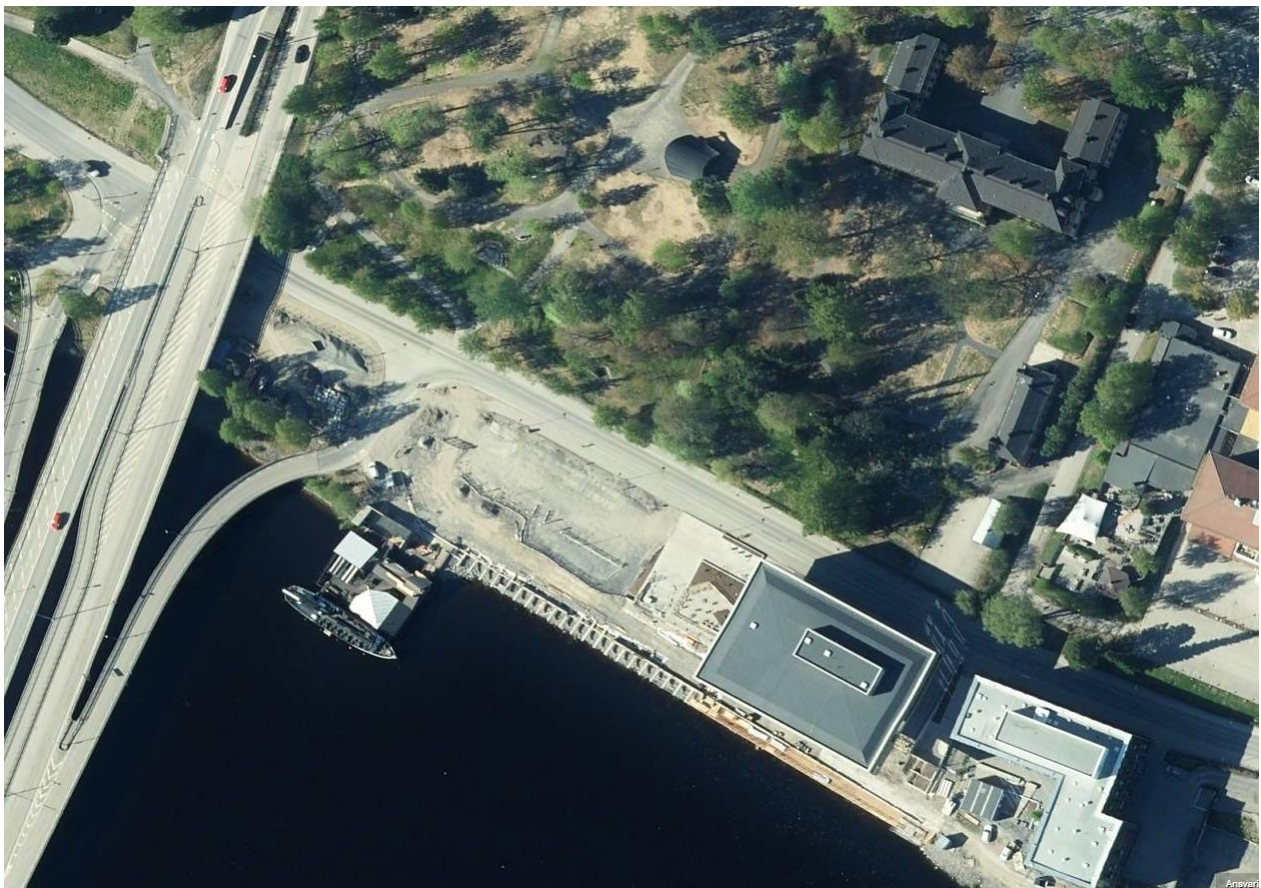


Det första residenset för länet Västerbotten, som sträckte sig upp till Kemi älv i dagens Finland, uppfördes på 1640-talet i den nya residensstaden Umeå som 1622 grundats inte bara för att utveckla handeln utan som säte för statsmaktens blivande representant i norr, landshövdingen. Sedan dess har landshövdingens residensbyggnad, så som avsetts, varit synlig från älven för alla som kom in till denna norra residensstad. Den äldsta kända avbildningen av residensets viktiga funktion att uttrycka statens närvaro är löjtnant Wollmar Gustaff Låws avritning 1695 av Umeå. Denna (nedan) som visar residenset öster om stadskyrkan, låg sedan till grund för Erik Dahlbergs överdrivna gravyr. Först efter järnvägens ankomst 1895 började Umeå långsamt att vrida sig norrut bort från dess historiska framsida mot älven.

Det är ett mysterium hur denna exceptionellt viktiga kulturmiljö för hela Norrland kunnat tillåtas att orsakas så stor skada i strid med gällande lagskydd. Residensmiljöns visuella samband med älven bör vara bland Västerbottens tyngst vägande riksintressen för kulturmiljövård. Även om inte riksintresseanspråken värderas mot varandra är det svårt att föreställa sig vilka enskilda kulturmiljövården i länet som skulle kunna vara viktigare att bevara. Ändå har miljön behandlats på detta sätt. Trots att hänsyn till kulturhistoriska värden är ett lagstadgat krav. När det gäller riksintresse av kulturmiljövård får förändringar för att överhuvudtaget tillåtas enbart ske förutsatt att det inte påtagligt skadar miljön. Så som skett i detta fall med det väldiga kontorshuset mellan residensmiljön och älven.

Byggnaden har ritats av den välkände arkitekten Gert Wingårdh. För många ledande arkitekter anses det tydligen vara ett egenvärde att utforma nytillskott i värdefulla kulturmiljöer, inte bara så att de framstår som nytillskott vilket ofta kan vara motiverat, utan att de tvärtemot den hänsyn lagen kräver ska avvika på ett så påträngande sätt att de sätter sin egen prägel på miljön. Att bevarandevärda kultur-, arkitektur-, konstnärliga och sociala värden inte visas den omsorg som faktiskt krävs, förvanskar den kulturhistoriska kontexten som därmed blir mindre värdefull för de kommande generationer som samhällets uttalade mål är att överlåta dessa miljöer till. Att det inte sällan tycks vara eftersträvat att skapa så spektakulära inslag som möjligt i de kulturmiljöer som lagstiftningen syftar till att skydda är anmärkningsvärt.

Aktuell byggnad, som det nu önskas uppföras en till likadan av fast spegelvänd, är med detta sagt rätt anonym i sin utformning jämfört med andra som tillkommit i Umeå under det senaste årtiondet. Problemet är läget. På denna plats hade inget, särskilt inte i den väldiga storleken, kunnat uppföras oavsett utformning utan att bryta sambandet mellan residenset och älven. För att kunna inrymma det väldiga kontorshuset på den innan det smala gröna parkremsan mellan Strandvägen och Umeälven, fick stora mängder sten och grus tippas i älven för att fylla ut mer byggbar mark. Placeringen är så sällsynt illa vald.



Rådande riksintressebeskrivning förklarar att residensmiljön utgör ett: *"omistligt symbolvärde, inte bara för residensstaden Umeå utan också för länet. [...] Parkerna mot älven, Döbelns park och Residensparken, [...] ger bland annat två av stadens symbolbyggnader – residenset och kyrkan – värddiga inramningar, friyor och möjlighet att synas på långt håll."*

Det har även påpekats av riksantikvarieämbetet i deras kritik mot förslaget att bygga ännu ett väldigt kontorshus nedanför residenset och Döbelns park. En exploatering som denna gång skulle slå än hårdare mot Döbelns park; Västerbottens äldsta allmänna park anlagd där 1865 för sin vidsträckt älvsutsikt. Något som alltså Umeå kommun tycks villig att offra för att möjliggöra för privata fastighetsbolag att bygga kontor i attraktiva lägen, då det enligt kommunen är länsstyrelsens översyn av riksintresset som planläggningen avvaktar. Att älvsutsikten från vår första park byts mot en kontorsfasad tycks alltså inte vara tillräckligt för att kommunen ska säga nej till den skadliga utveckling där uppskattade värden för medborgarna blir tillgängliga endast för de som kan hyra in sig i exklusiva nybyggen.



Hade länsstyrelsen och andra myndigheter skött sitt uppdrag så hade inte befintligt kontorshus funnits idag. Att försöka motivera att det går att bygga ett till för att miljön nu, tvärtemot vad som hävdades inför bygget, är så förstörd att inga riksintressanta värden längre kvarstår, är absurt. Bäst vore förstås om uppfört kontorshus mellan den byggnadsminnesskyddade residensmiljön och älven kunde rivas bort och platsen återställas som ett parkstråk för allmänheten att nyttja. På sikt vore det mycket positivt för Umeå. Men att uppföra ett till kontorshus intill som helt skulle stänga för residensmiljön och Döbelns park från älven kan inte betecknas som annat än en katastrof. Skulle det tillåtas innebär det ett totalt haveri för de myndigheter som har ansvaret för att goda miljöer ska finnas kvar för framtida generationer att uppleva.

Ett blivande ärende av stor betydelse är förslaget på ett höghus vid Broparken. Omgivningen "Väst på Stan" har trots rådande vurm för punkthus lite varstans bevarats som ett lägre bebyggelseområde. Visst finns det platser där stadsbilden möjliggör och rent av motiverar ett högre hus. Men detta är inte ett av dem. Hittills har ny bebyggelse, istället för att få torna upp sig över och dominera omgivningen, inpassats i bebyggelsestrukturen genom att hållas låg så att den

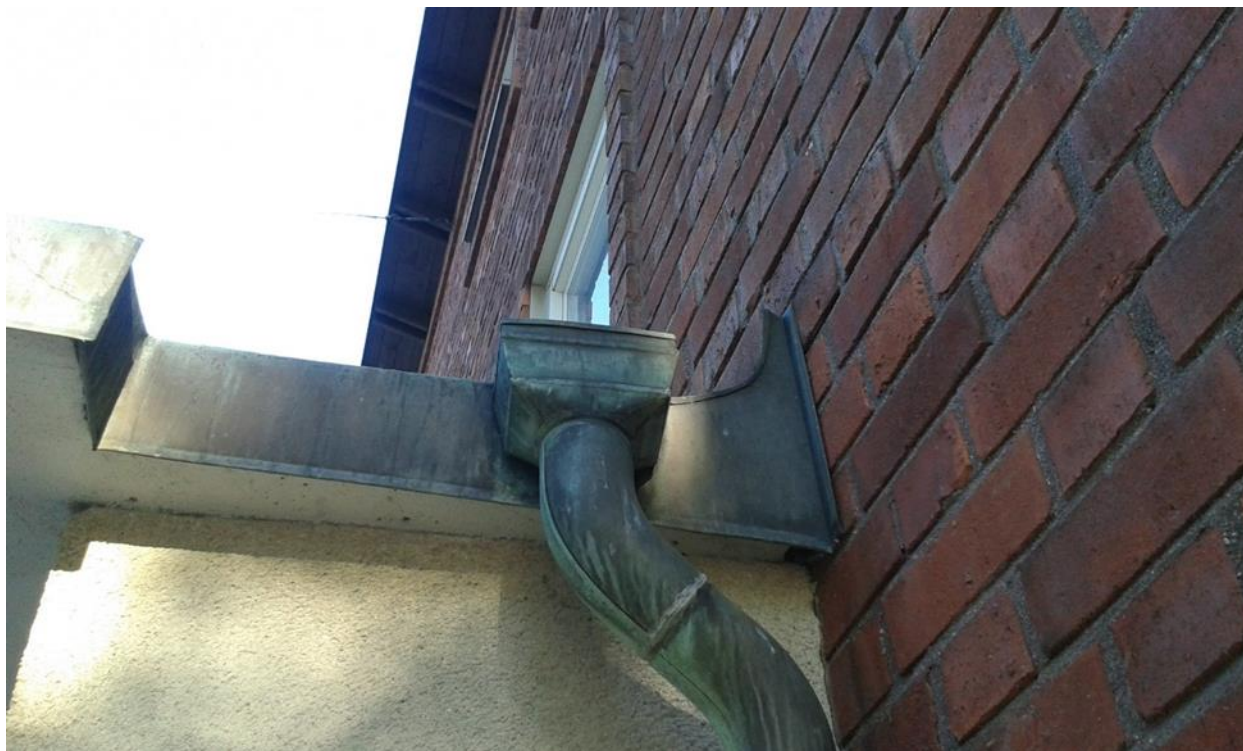
genom skalan harmonierar med sina grannar från olika tidsperioder. Särskilt kring Broparken vid nedfarten till bron färdigställd 1863, dit stadsbranden inte nådde 1888, finns ännu en miljö av äldre bebyggelseavsnitt. Flertalet av dessa har också inte bara q-märkts för miljöernas kulturhistoriska värde, utan skyddats som byggnadsminnen. Området kring Brogatan och Storgatan utgör en av få platser som visar Umeå före den förödande stadsbranden. Det är därför områdets historiska karaktär som avgör vad som är lämpligt att bygga.



Utöver att höghusförslaget, som ännu inte specificerats, ofrånkomligt får en stor påverkan på stadsbilden och områdets kulturmiljövärden som kunnat behållas genom en god inpassning av nya byggnader, samt skulle orsaka skuggbildning av den angränsande Broparken kvällstid, medför det även att 1950-talets Tingshuskomplex skulle rivas.



Tingshuskomplexet, som ersatte det tidigare från 1879 på samma plats, ritades av arkitekt Karl J Karlström (1904-1969) 1955 och invigdes 1958. Det utgörs av tre byggnadskroppar med en förgård mot parken. Dessa har genomgående drag trots individuella utformningar för sina olika funktioner. Tingssalar i mitten, kontor mot Storgatan och bostäder vid älven. Baksidan mot väster på den relativt lilla tingshusfastigheten gränsar mot Lasarettstomten från 1784 med dess byggnadsminnen. Trots bristande omsorg är tingshuskomplexet en 50-talsmiljö av hög kvalitet. Både i sin utformning och sina påkostade material som skiffertak.



Dessa 1950-talsmiljöer blir allt mer sällsynta för varje år då tidens ofta låga byggnader och väl tilltagna grönytor blivit lönsamma att exploatera. Om dessa slags byggnadsmiljöer ska överleva när exploateringstrycket ökar så måste kommunerna ställa bevarandekrav.

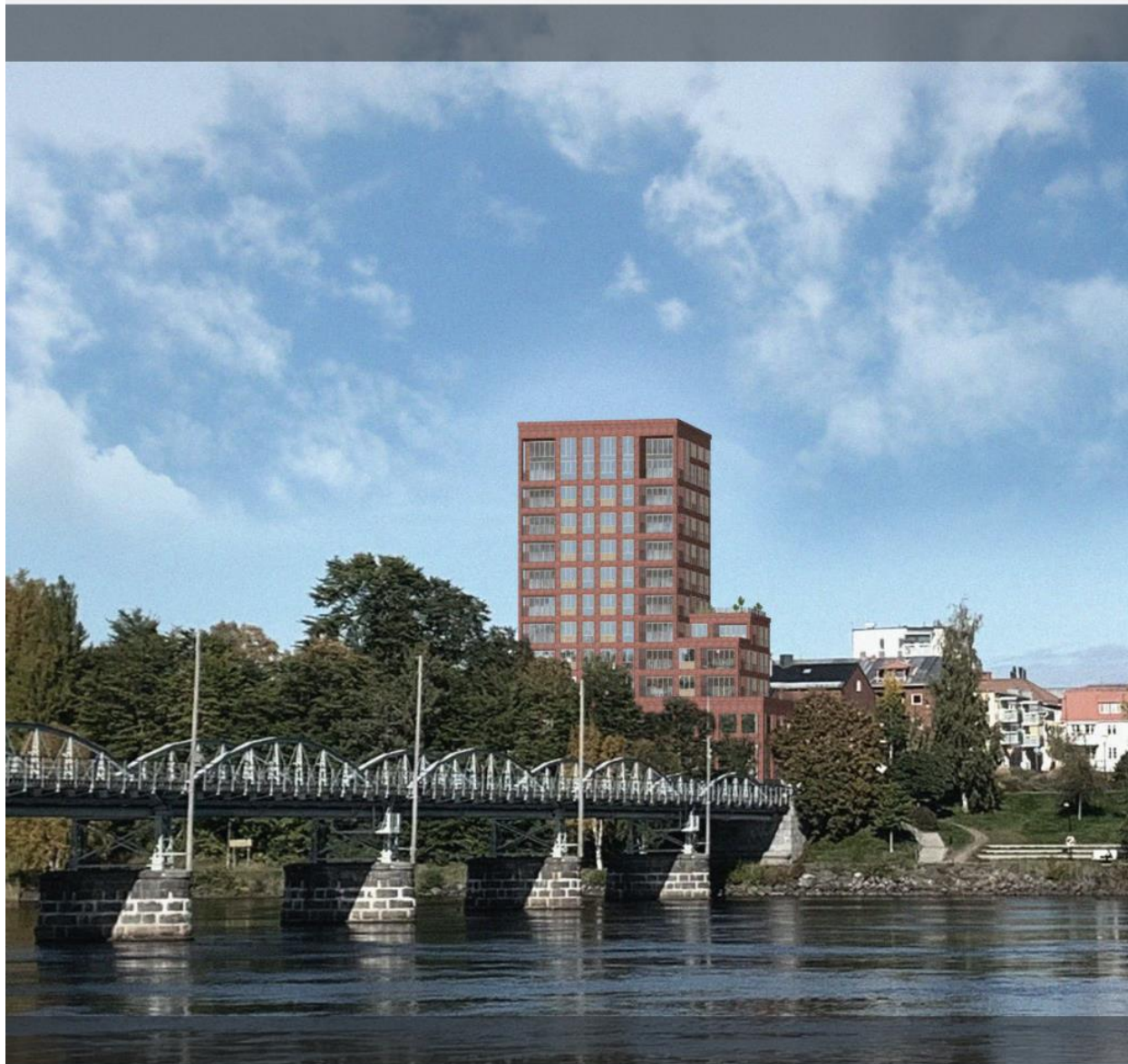


I byggnadsordningen *Väst på Stan* har Tingshuskomplexet blåprickats som "Särskilt värdefull enskild byggnad". Det har dock inte bekräftats genom även q-märkning. Och trots avsikten brukar blåprickning inte betyda mycket för byggnadsnämnden. Antalet blåprickade byggnader som beviljas rivning visar att beslutsfattarna inte anser att utpekandena av "Särskilt värdefulla enskilda byggnader" i den politiskt antagna byggnadsordningen, överensstämmer med vad PBLs krav i 34 § 2 stycket fastslår om att rivningslov inte ska beviljas för det som har ett högt värde. Eller som lagtexten formulerar det; "bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde." Men med tanke på att Umeås byggnadsnämnd beviljar rivning även för unika miljöer av byggnadsminnesklass, som Länslasarettet, är det tydligt att vissa politiska partier inte har någon avsikt att låta lagstiftningen styra nämndens beslut. Bara blåprickning väger alltså lätt.



Den förtätning som ägaren Lerstenen redan genomfört på Lasarettstomten, minskar ytterligare påverkansutrymmet för ett väldigt höghus angränsande den kumlienska operationspaviljongen. Tingshuset har genom att utgöra ett allt mer sällsynt inslag som en 50-talsmiljö av hög kvalitet ett tveklöst värde i sig själv. Och att ersätta detta med att uppföra ett höghus på gamla tingshusstomten mellan Broparken och 1700-tals lasarettet, riskerar stor skada på omgivande miljöer. Föreningen kommer följaktligen att arbeta för att Tingshuskomplexet ska bevaras komplett, och att om det skulle ersättas så får det åtminstone inte ske med ett höghus.

lerstenen-planerar-400-nya-bostader-i-umea



Offentliggjord konceptbild (med häpnadsväckande frodig växtlighet).

Föreningen hade beslutat att anmäla de stallbyggnader/ridhus på K4 området som under lång tid fått förfalla för uteblivet underhåll i strid med 8 kap. 14 § PBL. Alltså att anmäla kommunen som fastighetsägare till kommunen som tillsynsmyndighet. Sedan föreningen Byggnadskultur erhållit information om att kommunen i ett kommande projekt avsåg att renovera byggnaderna så avstod föreningen från att anmäla dessa byggnader.



Foton 2018-08-12. Skicket har ytterligare försämrats sedan dess.



Förfallet, som i strid med lagens krav pågått under lång tid, har kanske gått så långt att en stor del av byggnaderna måste bytas ut istället för att rustas upp. Det kan även ha varit en taktik från kommunen för att lättare få ersätta byggnaderna med liknande nybyggen, vilket anses enklare för kommunen än att behålla de historiska byggnaderna. Det har nyligt skett vid rivningen av Exercishuset 2013, också ritat av arkitekt Erik Josephsson (1864–1929) som med sitt fyrtiotal regementsuppdrag 1891–1922 fick stor betydelse för militärarkitekturens utformning i Sverige. Trots att den var väl underhållen och i gott skick, och en framträdande särskilt värdefull byggnad förövrigt utgörande en del av riksintresset för kulturmiljövård, ersattes den med en förvanskande pastisch utan värde som skadar upplevelsen av hela området.



Det välbevarade Exercishuset från 1899 ovan, synligt på Umeå kommuns tidigare utlagda foto på sin hemsida över kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader i deras ägo. Och nedan den förvanskande nybyggnaden utan originalets arkitektoniska kvaliteter från 2013, där endast ca 25% av den ursprungliga byggnaden lär ha behållits. De separata entrétagen för officerare och meniga kastades i containrarna, och brändes upp med övrigt kärnfriskt virke. Ser man det som en ombyggnad, och inte en rivning utan rivningslov, så utgjorde det uppenbara brott mot PBLs förvanskningsförbud och varsamhetskrav. Och trots att det skedde utanför byggnadsnämndens fönster och att även tidigare anställda slog larm till kommunen stoppades inte arbetet.



Kunde det värdefulla framträdande Exercishuset i gott skick förstöras, så är det uppenbart vad regementsområdets kvarvarande stall och ridhus på baksidan av stadshuset riskerar.

*En annan byggnadsmiljö som föreningen länge övervägt att anmäla till kommunen för bristande underhåll är **Öbergsliden 5**. Det är det sista av de ursprungliga husen på Öberget. En välkänd byggnad synlig för alla som färdats längs Holmsundsvägen.*



Öbergsliden 5. Tallvägen 10

Tvåvånings bostadshus i oförvanskad sekelskiftesstil. Valmat plåtklätt tak, lig-gande fasspontpanel med röd slamfärg, vita korspostfönster. Mot älven stilig tvåvåningsveranda med bågformade dekorationer under valmat tak. Litet uthus med bodar. Högt bevarandevärde men eftersatt underhåll.

Upphovsman okänd. Ca 1910.

Under året fick vi vetskap om att fastigheten bytt ägare. Det visade sig att den nye ägaren inkom med en rivningsansökan för att få uppföra en ny byggnad "inspirerad" av befintlig. Argumentationen för detta gick ut på att den historiska byggnaden skulle vara i så dåligt skick att den blev för kostsam att rusta upp jämfört med att bygga ett nytt hus. Det hävdades även, på fullt allvar, att kulturvärdena skulle kvarstå om nybyggnaden uppfördes som en pastisch på det rivna. Inte ens en "kopia" utan något löst baserad på den värdefulla ursprungliga byggnaden för att dess existerande utformning inte "passade familjens behov". Det senare som är uppenbart oförenligt med antikvariska principer bedömde vi inte att kommunen skulle tillmäta betydelse. Prövningen ifall rivning kan beviljas kommer alltså att gälla byggnadens skick.

Rutinerna bör fungera i detta fall då kommunen lär komma att besluta om en opartisk besiktning för att undersöka om skicket är så dåligt som det hävdas. Så har skett angående andra blåprickade byggnader som utpekats som särskilt värdefulla byggnader eller skyddats med detaljplan, men som ändå sökts rivningslov för med motiveringen att underhållet varit bristfälligt så att byggnaden skulle kosta för mycket att rusta upp. Ett exempel på när så varit fallet är Västertag 2:63, som var fylld av mögel på grund av sitt under lång tid läckande tak. Något som visar vikten av att anmäla bristande underhåll till kommunen innan det går för långt.

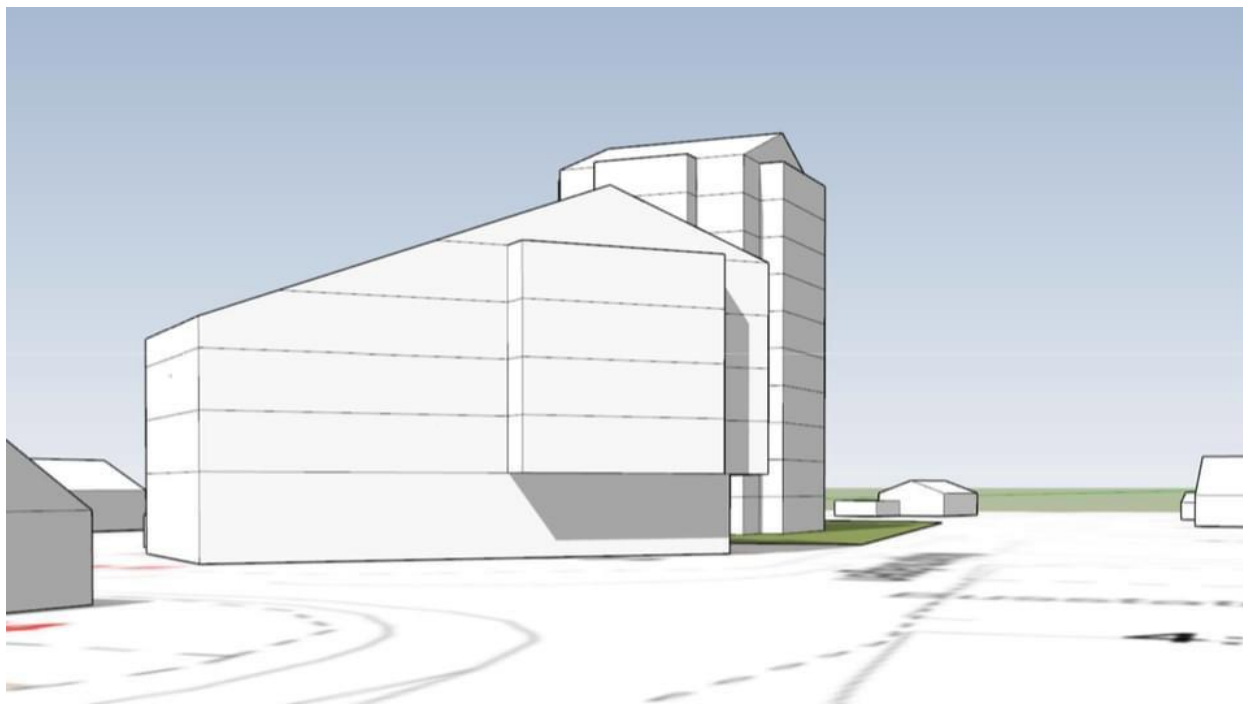
Föreningen avvaktar besiktningsutlåtandet om skicket innan vi eventuellt yttrar oss med krav på att Öbergsliden 5 bör nekas rivningslov på grund av byggnadsmiljöns värde för närområdet.

2020-05-12 yttrade sig föreningen över förslaget till ny detaljplan för fastigheten Sävar 4:40 m fl och avstyrkte förslaget.

Föreningen Byggnadskultur Umeå yttrar sig sällan om ärenden utanför Umeå. Men här har vi ett tillfälle då det var uppenbart motiverat. Ett litet samhälle som Sävar, som trots omfattande men småskalig villabebyggelse har behållit en viss bykänsla uppskattad av många, skulle påverkas kraftigt av uppförandet av höghus upp till 10-våningar.

Sävar beläget strax sydväst om Umeå har av kommunen utpekats som en plats att förtäta med fler bostäder. Sävar är en ort med måttfull bebyggelse, främst en- och tvåplansvillor men också lägenhetshus i som regel 2 våningar. Samhällets byggnadstradition och kulturhistoria hör ihop

med tiden som brukssamhälle och kyrkby under 1800- och 1900-talen. Detaljplanen möjliggör en exploatering som skiljer sig märkbart från områdets bebyggelsestruktur. Byggnationen som tillåts enligt detaljplanen, är i detta centrala iögonfallande läge, inte möjlig att förena med den miljö som det handlar om. Just höghus, som har den ofrånkomliga egenskapen att alltid vara påtagligt närvarande i vilken miljö som helst, är inte ett lämpligt sätt att tillföra fler bostäder i ett litet samhälle vars karaktär är eftersträvansvärt att behålla.



Höga hus, som i den föreslagna detaljplanen, är direkt olämpligt i ett samhälle som strävat efter att behålla och värna sin karaktär, med låg bebyggelse och kvarter med måttlig exploatering, som likt årsringar vittnat om sin tids byggande utan att dominera över andra perioders. Förtätning bör därför ske med lägre byggnader som med lika stor byggyta och antal bostäder, har en mindre påverkan på omgivningen genom att de inte blir så framträdande. Av den anledningen motsätter sig föreningen förslaget om en exploatering i Sävar som medger en byggnad med tio våningars höjd.

Föreningen betvivlar inte att förtätning i Sävar är möjlig i andra lägen och med andra byggnadstyper, samtidigt som samhällets småskaliga identitet kan behållas.

Information har under maj begärts ut från Umeå kommun och Västerbottens museum angående ombyggnationen av fastigheten Ekorren 7, Öst på stan, med två mindre flerbostadshus som uppförts 1926 respektive 1938. Såväl ekonomibyggnad som gårdens gestaltning med växtval och tidstypiska tillbehör gav karaktär och åskådliggjorde hur mellankrigstidens medelklasshem i Umeå såg ut. Enligt även kommunens informationsunderlag som byggnadsordningen var det, trots takkupor och vissa fönsterbyten, en välbevarad 1920/30-talsmiljö. Något som blivit allt mer sällsynt varför den blåprickats av kommunen som särskilt värdefull.

Bygglov för en förtätning av fastigheten hade nekats på grund av dess kulturmiljövärden. Men istället tilläts en förvanskande och ovarsam ombyggnad av bostadshusen och gårdsmiljön. Som ljusbrunnar för stora fönster till inredda källarlägenheter, i den då obligatoriska rabatten längs

väggen avsedd att synas från gatan genom det glesa metallstaketet. En framträdande tryckimpregnerad ramp till den underordnade köksingången där ursprunglig tråkarm tagits bort in till nya vita dörrar istället för de rödbruna originalen. Med mera som avlägsnat diverse kvaliteter. Fastigheten är inte längre en välbevarad miljö då den berövats de mesta av sina autentiska byggnadsdelar som utgjort dess tidigare tidstypiska karaktär. Ett problem som är rätt allmänt vad gäller förut frekventa byggnadsmiljöer. Med följd att andelen goda representanter för olika tidsperioder i Umeå ständigt minskar. Som exempel för kommunen att granska övervägdes därför att anmäla denna ombyggnation för att inte följa Plan- och bygglagens varsamhetskrav och förvanskningförbud.



Ursprungliga och nya källarfönster mot gatan som inte längre är diskret inpassade i sockeln utan blir så framhävande att obalansen kraftigt förändrar uppfattningen av fasaden.



2020-08-28 yttrade sig föreningen över förslaget till detaljplan för fastigheten Arken 12 m fl och avstyrkte förslaget.

Föreningen har ännu en gång yttrat sig och avstyrkt den föreslagna kraftigt utökade byggrätt för fastigheten Arken 12 som angränsar det s k Tornhuset på Arken 10. Förslaget som åter gått ut på samråd innebär att den tillåtna byggnadshöjden ökas för Arken 12 från en fyra våningsbyggnad längs Magasinsgatan till sex våningar, och att en andra byggnadskropp på fyra våningar fram mot Tornhuset ska tillåtas.

Det är naturligtvis positivt att den avrivna Arken 12 som under lång tid stått tom och nyttjats som parkeringsyta åter kan bebyggas. Men det finns ingen anledning att i detta centrala läge behöva kraftigt utöka byggrätten för att göra det ekonomiskt godtagbart att bebygga fastigheten. Därför har föreningen yttrat att befintlig onyttjad detaljplan från 1997 redan medger en rimlig exploateringsgrad av fastigheten Arken 12. Mer kan inte gärna tillåtas utan kraftigt negativa konsekvenser för omgivningen.

"Tornhuset" uppfört 1912 av byggmästare O A Sellberg, har avsiktligt sparats vid rivningar av området för att byggnaden utformats med gott resultat för just detta ovanligt formade kvartershörn. Kommunens byggnadsordning framhåller att denna byggnad med sitt välkända markerade torn mot gatan utgör en "hållpunkt" i stadsbilden. Detta värde som Arken 10 utgör innebär inte bara hänsynskrav för den fastigheten, utan även för angränsande. Följaktligen kan ny bebyggelse på grannfastigheten inte tillåtas förta en del av Tornhusets verkan på stadsrummet. Även i övrigt kräver Tornhuset, som kommunens byggnadsordning anger vara "Unikt och välbevarat", stor hänsyn till den kulturhistoriska miljö som byggnaden utgör.

Tornhuset behöver en fri yta kring sig för att komma till sin rätt i kvarters- och stadsbilden. Det är indraget från gatan och en angränsande byggnad längs gatan som går nästan ända fram till Tornhuset skulle ge en instängande effekt. Det är förstås bättre men helt otillräckligt att byggnadskroppen närmast Tornhuset medges fyra och inte sex våningar. Men denna byggnadskropp bör helt släppas eller begränsas till bara en våning. Den i byggnadsordningen framhållna rollen som hållpunkt i stadsbilden begränsas annars när siktlinjer bryts av nya mångfalt större byggnader som tränger sig på.



Föreningen menar att det är av stor vikt att planerad nybebyggelse på grannfastigheten Arken 12 anpassas på ett verkningsfullt sätt, både vad gäller byggnadshöjd och avstånd, till Tornhuset som även blåprickats av kommunen som ett "särskilt värdefullt enskilt hus". Inte som fallet är nu bara en symbolisk anpassning, då fyra våningar närmast Tornhuset är nästan lika illa som sex. En ytterligare byggrätt för fastigheten Arken 12, utöver vad nu gällande detaljplan tillåter, skulle få en så långtgående inverkan att det inte kan accepteras. Föreningen har därför avstyrkt det framlagda förslaget till ny detaljplan för fastigheten Arken 12. Planförslaget medger helt enkelt en exploateringsgrad som inte är förenlig med den hänsyn som läget kräver.

2020-09-23 träffade ledamöter i styrelsen Balticgruppen för en diskussion om framtiden för kyrkstugan (se nedan) på Backen.

2020-12-04 publicerade föreningen Byggnadskultur en debattartikel som Västerbottens - Kuriren gav rubriken "Byggnadsnämnden i Umeå följer inte lagen". Den var ett svar på en artikel som nämndens ordförande skrivit som svar till en privatperson som önskat att kommunen ska sluta tillåta att stadsmiljön utarmas på uppskattade miljöer. Byggnadsnämndens ordförande hävdade att så inte var fallet, och att byggnadsnämnden även ska se att kommunen inte ställer högre krav än lagen tillåter. I föreningens debattartikel bestående av kortfattade exempel från 2010-talet, påpekades hur kommunen tvärtomot påståendet att den riskerar att ställa för höga bevarandekrav, inte lever upp till ens sitt grundläggande ansvar att skydda värdefulla miljöinslag som inte får förloras till kommande generationer. Något som kommunen enligt lag är skyldig att göra oberoende av andra intressen som politikerna felaktigt värderar högre.

Exemplet byggnadsnämndens ordförande tog upp var samma som politiska företrädare ofta nämner i ett försök att ge sken av att de inte får stoppa rivningar; nämligen Wernstedtska Gården (Rosa huset), som gavs rätt att rivas i domstol. Vad de då inte låtsas om är att det var byggnadsnämndens egen misslyckade hantering som orsakade det. För den hade under flera år sagt till ägaren som ville riva att han skulle få göra det. Domstolens protokoll anger, trots kommunens förnekande, att:

"Kammarrätten uppfattar situationen så att det under en viss tid tycks ha funnits en viss samsyn mellan företrädare för byggnadsnämnden och bolaget angående lämpligheten i att ersätta Rosa huset med en ny byggnad."

Det är förstås rätt ofattbart att byggnadsnämndens dåvarande ordförande m.fl. kunde ge löften till en ny ägare som köpte fastigheten för att riva den; att en byggnadsmiljö som sedan 80-talet identifierats som så värdefull att den var särskilt bevarandevärd, skulle tillåtas att rivas. Men det togs upp i rättsprocessen och fördärvade förstås kommunens förtroende. Inte ens bevisligen korrekt information om att det *inte*, vilket ägaren hävdade, fanns en brandmur av sten vars vikt förstörde byggnaden och hindrade bevarande, lyckades kommunen bemöta.

Det var alltså inte som politiska företrädare gång på gång ger sken av; att byggnadsnämnden överträtt sina befogenheter och utan tillräcklig grund krävt ett bevarande; utan att byggnadsnämndens företrädare uttryckt att rivning skulle tillåtas, men plötsligt försökte ändra sig när miljöns värde uppmärksammades. För domstolen talade det mot att byggnadsnämnden kunde

hindra den förlust av miljön som de först inte sett något problem med att tillåta. Det är alltså byggnadsnämnden själv som genom sitt oprofessionella agerande orsakade att domstolen fick medge rivning.



Wernstedtska gården (1905-2013) vid Storgatan. Uppförd av den lokale byggmästaren Carl Sandström efter en grundritning av Ragnar Östberg. Ännu 8 år efter att den för Umeå innovativa byggnadsmiljön rivits bort utgörs tomten av en parkeringsyta.

Särskilt nämnvärda kontakter

En mailkonversation har under november hållits med Eva Dahlström Rittsél på Riksantikvarieämbetet; om hur det vid rivningsansökningar rättsligt bör ses på skillnader mellan - som särskilt värdefulla genom detaljplan q-märkta byggnadsmiljöer, och - byggnadsmiljöer av antikvarisk expertis identifierade som särskilt värdefulla. Samt hur ofta antikvariska inventeringsmaterial behöver förnyas för att det ska finnas ett adekvat beslutsunderlag för kommunerna som möjliggör att de kan uppfylla lagens krav att bevara de byggnadsmiljöer som är så värdefulla att de inte ska medges rivning. Det senare om lämplig förnyelseintervall för inventeringsmaterial kan inte riksantikvarieämbetet ge något generellt svar på då det beror på behoven i enskilda fall hur ofta nya underlag krävs.

Att en byggnadsmiljö endast utpekats som särskilt värdefull, men inte q-märkts, behöver inte betyda att den ska tillmätas ett lägre skydd. Riksantikvarieämbetet är här tydlig med att många kommuner inte uppfyller sitt ansvar för att värna miljön utan beviljar rivningslov även när de enligt lagens intentioner inte ska medge rivningslov. Som när en byggnadsmiljö är q-märkt, men också bara identifierad som särskilt värdefull i ett professionellt framtaget antikvariskt material, och det inte finns något tungt vägande motstridande intresse som i en avvägning kan bedömas viktigare. Exempel från hela landet visar att kommuner tillåter värdefulla miljöer att utplånas på otillräckliga grunder eller helt utan den avvägning mot andra eventuella intressen som lagstiftningen förutsätter.

Muntliga samtal har (22-12-20) hållits med Anders Glassel vid *Statens Fastighetsverk* ansvarigt för Länsresidenset; om residensparken, restaureringen som snart slutförs, samt myndighetens inställning till den negativa inverkan från genomförda och föreslagna byggnadsprojekt på den tidigare parkmarken längs Strandvägen. Beskedet var tydligt. Landshövdingens residens som i olika versioner sedan 1600-talet avsetts att framträda tydligt för alla som kom till den nordliga residensstaden Umeå ska inte tillåtas att döljas bakom ännu ett väldigt kontorshus. Det var ett misstag av SFV som har i uppdrag att värna den viktiga statliga miljöns värde för framtiden att acceptera den skada som föregående byggprojektet orsakade byggnadsminnet och bärande riksintressanta värden.



Den ytterligare exploatering som helt skulle kapa sambandet mellan residenset och älven var inte något SFV skulle acceptera om länsstyrelsen, i strid med riksantikvarieämbetets kritiska expertutlåtande, släppte fram förslaget. Att detaljplanen, ifall den godkänns, skulle överklagas av SFV för pröva lagligheten är förankrat hos generaldirektören.

Kontakt har under året tagits med länsstyrelsen Västerbotten angående diverse frågor. Svar har getts om att länsstyrelsen inte får någon information från länets kommuner om när q-märkta byggnadsmiljöer beviljas rivningslov så myndigheten har inga uppgifter ens om hur frekvent det är. Som vanligt under de senaste åren har det varit svårt att få information från länsstyrelsen. Ingen återkoppling har ännu skett från länsstyrelsen rörande de byggnadsminnesförslag som föreningen väckte 2017. Det trots påminnelse och att bristande resurser på länsstyrelsen, enligt RAÄs anvisningar, inte är ett giltigt skäl för att avvakta med att utreda förslag.

Samtal har kontinuerligt hållits rörande allt från konkreta ärenden till allmänna funderingar med byggnadsantikvarier vid Västerbottens museum eller fristående.

Andra aktiviteter

I ett par års tid hade föreningen diskuterat den skadliga frånvaron av underhåll på det som kan vara den sista kvarvarande kyrkstugan på Backen. Sedan någon gång före 1314 har en kyrka funnits vid sockenvägens färjeplats över älven, där sedan landsförsamlingens nya stenkyrka byggdes 1501-08. De långa avstånden i det glest befolkade Västerbotten gjorde att en kyrkstad med små stugor för boende vid kyrkobesöken började att växa fram i dess närhet på 1570-talet. Det var dessa kyrkstugor och ett antal bondgårdar som fanns när Johan III 1588 försökte grunda en stad vid Umeälven högt upp i "Norrlandet", som dog ut efter bara några år, så att Umeå fick grundas på nytt 4,5 km nedströms 1622.

Under 1600- och 1700-talet var kyrkstugorna som flest. De uppgick till flera hundra. De kunde uppföras av byalag gemensamt för de tillresta från den byn, eller av enskilda ägare som hade råd med en egen stuga för kyrko- och marknadsbesök. En notabel användning som kyrkstaden på Backen fick var att den nyttjades som sjukläger under kriget 1808-09, då ca 4000 soldater inrymdes i dessa kyrkstugor och omgivande byggnader, varav nästan hälften lär ha avlidit och begravts i närheten.

Endast en av dessa kyrkstugor, som kan konstateras ha varit en kyrkstuga från början, tycks nu finnas kvar som kan berätta om detta viktiga skede i inte bara den blivande staden Umeås utan hela länets historia. Byggnaden av okänd ålder står med en annan lite större i kvarteret norr om prästgården, i det område där stora mängder kyrkstugor tidigare var samlade. Den större byggnaden bör ha använts till mer permanent boende av kanske någon knuten till kyrkan, medan kyrkstugan förmodligen förblev en plats för kortare boende. Eftersom kyrkstugornas funktioner från och med 1800-talets början långsamt avtog genom bättre kommunikationer och fler lokala kyrkor att besöka, så fanns troligen kyrkstugan redan vid århundradets början. Kyrkstugan var i så fall en av de som användes under den ryska invasionen.



Kyrkstugan har tidigare ägts av församlingen, men genom markförsäljningar till först landstinget och de i sin tur till Balticgruppen, anses att äganderätten har gått över till detta bolag, trots att byggnaderna inte tas upp i försäljningskontrakten. Och alltså skulle kunna hävdas ännu ägs av församlingen på ofri grund. Församlingen har också tidigare diskuterat att flytta kyrkstugan över Backenvägen till Prästgårdens fastighet, och rusta upp kyrkstugan för något ändamål, men de ansåg sig inte ha råd att bevara den långsiktigt.

En ordentlig upprustning av byggnaden skedde 1984 genom en studiecirkel under ledning av Bengt Lidström och Rolf Sixtensson. Ett arbete som återges på omslaget av nummer 3/4 av *Västerbotten* från detta år. (https://www.vbm.se/wp-content/uploads/2017/09/1984_3_4.pdf) Men sedan dess har lite hänt så åtgärdsbehoven är stora.

Föreningen övervägde att informera Umeå kommun om kyrkstugans värde, och det bristande underhållet i en anmälan för dem att utreda ifall de är skyldiga att ställa krav på ägaren. Men beslöt att först kontakta Balticgruppen om detta, och erbjuda att föreningen kunde utföra en enklare upprustning av byggnaden (som åtminstone står på deras mark). Något som bolaget välkomnade och sponsrade med slamfärg, linoljefärg, tjära och rödtjära.

Precis som med tidigare sådana projekt, som "Reparationsverkstaden" vid Umeå Träsliperi, en av stadens första industrier grundat av Unander-Scharin, så var avsikten att detta skulle ske med medlemmar som var intresserade av att hjälpa till och pröva på lite praktisk byggnadsvård. Men det förvärrade coronaläget gjorde att detta inte blev möjligt utan i enklare form än först tänkt, fick genomföras av styrelsen själv under juli och augusti. Västerbottens-Kuriren hade ett reportage om föreningens byggnadsvårdande insats 2020-07-07.

Balticgruppens representanter säger sig vara mån om att denna sista kyrkstuga ska bevaras. Och att de därför ska åtgärda det läckande taket och skorstenen. Trots det uteblivna underhållet har byggnaden klarat sig väl då byggnadsmaterialen är av god kvalité.



Balticgruppen bekostade linoljefärg, slamfärg och rödtjära till de olika byggnadsdelarna. Det var ett tag sedan sist.



ÅTERKOPPLING: *Rivningshotet mot Villa Huss och Dunkerhuset*

Nya besked om hotet mot Villa Huss och "Dunkerhuset" (efter gatan). Dessa upprustades efter att föreningen 2017 skrivit en debattartikel om, och anmält till Umeå kommun, att ägaren Baltic gruppen lät den försträmnda förfalla. Det eftersom marken önskades att exploateras.



Villa Huss från 1907 ritad av Viktor Åström (1863-1927). Av denne efter stadsbranden flitigt anlitate arkitekt från Piteå som ritat många ännu kända byggnader, som Åkerbloms bokhandel, kvarstår överlag väldigt lite. Villa Huss bleknar jämfört med exklusivare som Villa Elfsbacka, men i Umeå är det endast detta och Stora Hotellet som kvarstår av alla byggnader som denne ritade, och vilka bidrog till att sätta prägel på det kring sekelskiftet uppväxande Umeå. Lika illa representerad är denne utpräglade Norrlandsarkitekt i andra orter, då hans byggnader under efterkrigstidens ideal förkastades som omoderna och revs. Denna Villa Huss som överlevt är därför av mycket högt värde.

Interiören är nedsliten men mycket välbevarad. Exteriören har drabbats av t.ex. det klumpiga fönsterbyte som skapat oproportionerligt breda karmar, och därmed mindre glasytor. Men det är inget som inte kan åtgärdas för att återställa utseendet. Till skillnad från ett ärende som dykt upp på Teg, som vi återkommer om nästa år, är denna byggnad numera att se som ett objekt och inte längre en miljö. Det inventeringen räknar upp i form av: *"Stor trädgård med gräsmatta, prydnadsbuskar och fruktträd"*, är helt uttraderat. Gården är en hårdgjord parkeringsyta, och angränsande Västra Esplanaden har höjts upp för E4ans bro över järnvägen, så att byggnaden från denna ligger som i en grop nedanför en hög slänt.



På grannfastigheten (där ett större lägenhetshus i tre våningar uppfördes kort efter men brann) finns sedan 1933 Dunkerhuset (nedan). Det ritades av Kjell Wretling (1904-98) ett par år innan han blev Umeås stadsarkitekt 1935. Även det har lidit av uteblivet underhåll och upprustades 2019 samtidigt som Villa Huss. Byggnaden är som denna också avsedd som enfamiljsbostad för den övre medelklassen. Med ett utseende lekfullt inspirerat av äldre herrgårdsarkitektur och den 20-talsklassicism som den unge arkitekten utbildats med, men som då börjat att överges för funktionalistiska stildrag även i Umeå. Trädgården har för denna fastighet klarat sig bättre även om dess värden har utarmats till ett minimum då mest gräs och några träd kvarstår.



Flyttning har framförts som alternativ till rivning för att exploatering av fastigheten lättare ska kunna ske. Flyttning bör som föreningen framhållit endast ses som ett alternativ när det är absolut nödvändigt för att byggnader ska bevaras. Att omgivande stadsmiljö i något eller flera avseenden utgör en olämplig kontext är i sig inte skäl nog. Då skulle de flesta äldre byggnader kunna tas bort. Utan det måste då vara en miljö som är exceptionellt illa lämpad och utan förutsättningar att förbättras i framtiden. Så kan nog anses vara fallet här. Men det har funnits skäl att vara skeptisk till det förslaget från ägarens sida. Förra gången Balticgruppen skulle flytta en byggnad slutade det med att huset revs.

Nedan ett av de q-märkta byggnader som ingick i den riksintressanta kulturmiljön "Fasaden mot älven", men trots det skulle bort för Vävenbygget. Ett av föreningens krav för att dra tillbaka överklagandet, (vilket skedde då praxis vid den tiden gjorde det osäkert om föreningen skulle ha klagorätt, och vi fick höra att den lägre delen av Stora Hotellet skulle rivas om vi inte gjorde det,) var att denna byggnad av Laurell & Lundquist skulle flyttas till västra sidan Tullkommaren, vilket i ett avtal (2011-11-30) godkändes av Balticgruppen och Umeå kommun som tillsammans bildat Väven AB. Men efter att ha stått undanställd på kajen till året därpå revs det sedan kommunen hävdade att representanten de skickat för att underteckna uppgörelsen inte hade befogenhet att ge det löftet. Det uppgavs finnas ledningar i marken som hindrade en byggnad att placeras där. Platsen planeras nu för nybyggnad...

Huset tar ett skutt över Tullkammaren



Trähuset från Thulegatan har hittat sin nya hemvist

Här står trähuset från Thulegatan parkerat på kajen i väntan på en ny detaljplan. Husetets nästa hemvist blir väster om Tullkammaren.

Det finns historiska paralleller.

1983 skulle Umeå bygga ett nytt stadsbibliotek och ett nytt kulturhus, Umeå Folkets hus med Idunteatern.

Den gången flyttades ett annat äldre trähus, Moritzska gården, för att ge plats åt de nya byggnaderna.

Moritzska gården var rivningshotad, men beslutet ändrades och huset flyttades till dess nuvarande plats, mitt emot Döbelns park, vid korsningen Östra Kyrkogatan-Storgatan.

Vi får hoppas att inte historien upprepar sig i alla detaljer. Strax innan flytten av Moritzska gården satte en pyroman eld på en av flyglar-

na och den västra delen av byggnaden totalförstördes.

Projektet räddades genom att en kopia skapades av den delen av huset.

Ny placering

Nu gäller det trähuset som har stått vid Thulegatan som fått maka på sig för att ge plats för bygget av "kulturväven". Huset får en ny placering intill Tullkammaren.

Var exakt i det kvarteret?

– Vår idé är att det placeras i sydvästra hörnet av kvarteret intill Tullkammaren. Vi tror att det kan bli väldigt intimt och bra utifrån de skisser som vi tagit fram, svarar Balticgruppens projektchef Thomas Persson.

Vad krävs innan huset kan flyttas till sin nya plats?

– Först och främst en ändrad detaljplan, Balticgruppen har nu begärt ett så kal-



Huset väntar på parkeringen. Fastighetsägaren Balticgruppen vill flytta det till området strax väster om Tullkammaren där det i dag finns en park med en trappa upp mot Plaza och Storgatan. Lilla bilden: Någon tände på Moritzska gården vid en liknande kulturflytt den 30 juni 1983.

lat planbesked av Umeå kommun om ny placering. Där ligger bollen just nu.

Hur länge ska huset stå på sin nuvarande plats på hamnplanen?

– Det beror just nu på i vilken takt Umeå kommun kan hantera frågan. Vår ambition är att så snart som möjligt lösa in huset i ett ny permanent placering.

Relativt komplicerat

Hur bedömer ni risken för att huset utsätts för skadegörelse på hamnplanen?

– Huset kommer relativt snart att integreras i det kommande byggetablise-

manget för nya Kulturhuset och bevakas utifrån att det är en innerstadsbyggsplats. Huset har inte varit utsatt för skadegörelse tidigare och jag hoppas verkligen inte att något händer framöver heller. Jag tror på Umeås innevånare.

Vilka tekniska svårigheter finns kring flytten?

– Det har varit relativt komplicerat, dels för att det är ett ganska stort hus att flytta, dels har det stått i en sluttning. Entreprenören har gjort ett bra jobb så här långt.

Vad ska huset användas till i framtiden?

– Det har vi inte bestämt. Blir placeringen enligt vår idé nu så får det ett toppen-läge och kommer att bli mycket attraktiv. Byggnaden kommer att genomgå en seriös renovering.

ANDERS WYNNÉ
090-15 12 02
anders.wynne@vk.se



MFK Vingarna inbjuder ungdomar att gratis komma och prova på radiostyrt modellflyg!

Varje lördag i augusti med start den 6/8 mellan kl.11.00-16.00

Anmäl ditt intresse till Leif på tfn 070-594 98 30 eller Stefan 070-582 59 14 eller skicka ett mail till info@vingarna.com med dina kontaktuppgifter.

Mer info på: www.vingarna.com



Västerbottens Kuriren 2011-08-04 (OBS! Uppgiften om brandattacken är felaktig. Det var 31 januari.)

Så tilltron till den framförda möjligheten att Villa Huss och Dunkerhuset faktiskt flyttas om dessa fastigheter tillåts att exploateras, har som ni kan förstå varit rätt begränsad. Erfarenheten har ju visat att dessa löften inte hålls.

Därför är det glädjande att faktiskt kunna berätta om en positiv överraskning från kommunen. Umeås byggnadsnämnd har beslutat att de inte ska bevilja en ny plan för fastigheterna förrän byggnaderna har beviljats bygglov för att placeras på en ny plats. Byggnadsnämnden anger uttryckligt att: "flytt av bevarandevärda byggnader inom aktuella fastigheter ska vara säkerställd innan antagande av planen sker".

Därmed torde risken för att byggnaderna bara flyttas undan för att påbörja exploateringen av fastigheterna, och att de efter något år ändå rivs för att det inte hävdas finnas någon plats att sätta dem på, vara över. Då detta krav på att färdiga platser ska finnas först är ett så positivt initiativ så förtjänar det att nämnas att detta tillägg skedde på ledamoten Sehlstedts (V) förslag. Föreningen hoppas att detta blir ett kriterium i alla framtida husflyttningsärenden som drivs av en önskan att exploatera. Dock återstår den väsentligaste frågan att en lämplig plats är av avgörande betydelse. För det går inte för Umeås byggnadsnämnd att hävda att den skyddar stadens kulturvärden om de värdefulla byggnaderna bara skickas ut ur staden till andra delar av kommunen. En lämplig plats borde alltid identifieras som ett första steg innan flyttning blir det beslutade alternativet.

Föreningens närvaro på nätet

Föreningens hemsida och facebooksidea administrerades av Iréne Gustafson.

www.byggnadskulturumea.se

www.facebook.com/byggnadskulturumea

Genom vårt Facebook konto har vi kommunicerat egen och av andra framtagna information angående ett stort antal för föreningens syfte relevanta ämnen; som vikten av att inte byta ut ursprungliga byggnadsdelar av hög kvalitet mot nya sämre som förvanskar intrycket, den onödiga kostnad och i värsta fall bestående skada som nedklottring orsakar, o s v.

Ett beslut har tagits om att göra om hemsidan med en ny struktur, texter och illustrationer m m. Det ska tydligare framgå vad som är det speciella med hur byggda miljöer utformats under olika tidsperioder i hela den nuvarande stadens utveckling, samt hur olika byggnadstyper vittnar om olika samhällsgrupper och skeenden. Den nuvarande innehåll som skrevs redan vid skapandet av hemsidan och skulle utökas allteftersom, rörande byggnadsminnen, ska därför förnyas då detta urval inte speglar hela samhällets och alla gruppers kulturarv. Men detta har på grund av bristande tid inte kunnat förverkligas i år heller.

Utöver det visuella har endast små förändringar av hemsidan skett under senare tid som att föreningen lagt upp hjälpmedel för att uppmärksamma kommunen på byggnadsmiljöer som förvanskas, hanteras ovarsamt eller inte underhålls. Men en förnyelse av hemsidan som bättre utnyttjar dess potential är på gång.

Umespiran - Inget pris har utdelats under 2020.

Medlemsregister

Föreningen har under 2020 haft 125 medlemmar.

Extern medlemssekreterare för att administrera föreningens medlemsregister har varit Anna Joelsson.

Iréne Gustafson administrerar föreningens mailadressregister; med hjälp av det kan vi nu snabbt nå ut till medlemmarna med inbjudningar och påminnelser.

Styrelsen

Sedan årsmötet 2020-03-17 har föreningen haft följande styrelse. Ordinarie ledamöter: Göran Öberg, Christina Hammarström, Iréne Gustafson, Lennart Frostesjö, Patrik Norstedt, Sten Beijar och Johan Björn.

Styrelsen har konstituerat sig enligt följande: ordförande och kassör Göran Öberg, vice ordförande Christina Hammarström, sekreterare Iréne Gustafson, programsekreterare Lennart Frostesjö.

Under året har hållits åtta fysiska styrelsesammanträden. Och fortlöpande kontakter i aktuella frågor.

Ekonomi

Föreningens ekonomi redovisas i särskild sammanställning.

Medlemsavgift 150 kr per år.

Familjemedlem och studenter 75 kr.

Företagsmedlemskap 600 kr per år.

Medlemsavgifter inbetalas till plusgiro: 69 75 19–7.

Glöm inte att ange adress och epost!

Detta är den första av de mer utförliga skildringar av det gångna året som kommer att tas fram för att ge er medlemmar större insikt i vad som sker, och hur vi som fått ert förtroende att utgöra Föreningen Byggnadskulturs styrelse har resonerat. Om du som läser detta tror dig kunna bidra till föreningens syfte - att verka för god ny bebyggelse och att kvarvarande miljöer från tidigare perioder är tillgångar för dagens och framtidens samhälle som måste värnas, så bör du inte tveka att höra av dig! De senaste åren har hotet mot värdefulla miljöer som bekant varit så högt att fokus helt legat på det. Men vi skulle åter vilja ha möjligheten att ägna engagemang åt rena arkitekturfrågor. Även om föreningens tyngdpunkt alltid behöver ligga på att oersättliga kulturvärden utgör en ändlig resurs. Något som tas alltför lätt på. För tillåts en kulturmiljö att utplånas för vilket skäl det än må vara så är den förlorad för alltid. Och vår tid kan inte ta sig privilegiet att beröva framtida generationer deras rätt till sitt kulturarv. Föreningen Byggnadskultur kommer därför att strida för att de värdefullaste kulturmiljöer vi har kvar inte ska offras av ointresse eller profit. Så som vi gjort sedan grundandet 1976.

Umeå 2021-04-05

För styrelsen

Göran Öberg
Ordförande